

Սեպտեմբերի 23. — Ըստ վկայութեան Հոգեւորական Կառավարութեան Նախիջեւանի Հրաման տրուեցաւ Դաւիթ դպրի Բէշիշեան եւ Պետրոս դպրի Հալաճեան որ եկեղեցական կարգի վերարկու հազնին :

Սեպտեմբերի 26. — Նողայսք քաղաքին մեր-

աղնեայ ժողովուրդը առանց քահանայի չը-  
ձգելու մտքով, հրաման եղաւ Տէր Մկրտիչ  
քահանային Մելգոնեան որ երթայ այնտեղ  
առժամանակեայ քահանայադորժութեամբ,  
մինչեւ ցնոր կարգադրութիւն Առաջնոր-  
դական Առնի Վիճակիս :

## Ք Ա Ր Ո Ձ

Ասացեալ ի հանդիսի մկրտութեան Թաքաւագի երիտասարդի՝ Իսմայելի Ղաշար-օղլի ի Ս. Ասուածածին եկեղեցոյ Սիմֆերոփոյի, ի Տոնի Աւեսեաց Ս. Ասուածածնին (\*).

„Որք միանգամ ի Քրիստոս մկրտեցայք՝ զՔրիստոս զգեցեալ էք, յի՛ք խոիր“: ԿՊՊ.

Զօրագլուխն սուրբ հաւատոյ մերոյ Քրիստոս՝ իւր մար-  
դեղութեան տնօրէնութեան մէջ, աստուածեղէն քարոզու-  
թեամբ, զերմարդկային սուրբ վարութեւն եւ հրաշագործու-  
թեամբ իւր Նոր եկեղեցոյ ամենայն փրկարար կանոն-  
ները դնելով, եւ սուրբ խաչին վերայ իւր ընտրեալ հօտին  
անպայման մարդասիրութեամբ փրկութեան միջոցներու  
հանդէսը կատարելէն ետքը, երբ փառաւորեցաւ հրաշա-  
փառ յաղթական յարութեամբ՝ Գալիլիոյ լերան գլուխը,  
պատուէր տուաւ մետասան աշակերտացն ասելով. « Գնա-  
ցէք այսուհետեւ աշակերտեցէք զամենայն հերանոսս, մը-  
կրտեցէք զնոսս յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ » :

Այս աստուածաւանդ պատուէրը կատարեցին ամենայն  
լրութեամբ ոչ միայն մետասանք, այլ եւ եօթանասունք, եւ  
յաջորդաբար սուրբ Հայրապետք եւ վարդապետք եւ քա-  
հանայք : Նոցա հետ այս սուրբ հաւատքը տարածելու հա-  
մար շատ աշխարհական անձինք անգամ արք եւ կա-  
նայք, Քրիստոսի սուրբ խաչը առած, ջան ի գործ դրին  
ոչ միայն երկրէ յերկիր հալածուելով՝ քաղցածութիւն, զըր-  
կանք, անձնուրացութիւն, վիշտ, չարջարանք, խաչ եւ  
մահ կրելով պահպանել ընդդէմ չար հալածողաց իրենց  
հաւատոյ սուրբ ուխտը, այլ եւ այլոց քարոզելով, իրրեւ  
քաջ զինուոր Քրիստոսի, շատերուն ազատեցին բերա-  
կատար աստուածգիտութեան, անաստուածութեան եւ սա-  
տանայի զերութենէն, եւ պայծառացուցին քրիստոնէական  
սուրբ հաւատը եւ եկեղեցին, այն իսկ զերագոյն լրութեամբ,  
ինչպէս այժմ մեք կտեսնեմք : Այս պարտականութիւնը  
բեւեւ ամենայն քրիստոնէից՝ իրրեւ Քրիստոսի զինուորու-  
թեան սուրբ դրոշմը կրողաց եւ հաւատոյ զօրագլխոյն խա-  
չադրոշմ դրօշակին տակը ժողովողաց վերայ կայ անխը-  
տիր, բայց մասնաւորապէս այժմ եկեղեցին նոցա զի-

նուորութեան պարտքը հարկ չեղած ժամանակը պակսեցնե-  
լով՝ կհրամայէ միայն զինուորիլ ընդդէմ երեք անարկու  
բշնամեաց, այսինքն մարմնոյ, աշխարհի եւ սատանայի :  
Իսկ այն պաշտօնը բողած է քարոզիչ վարդապետաց, ո-  
րոնք ունին իշխանութիւն ի Տեառնէ կոխելոյ զօժս եւ ըզ-  
կարիճս, ցուպ ի ձեռին շրջել աշխարհի ամենայն կողմերը՝  
հերանոսաց քարոզութեան : Եւ ինձի պէս տկար զինուորաց  
եւ անարժան հովուաց յանձնած է միայն արածել որ յիս  
հօտս է : Երանի՛ բէ եւ եւ բէ դուք կարողանայինք այս  
պարտքերս ալ ճշդութեամբ կատարել. բեւեւ միւս պար-  
տականութիւններս ալ չկատարելով, եւ վերջնովն միայն  
զոհ լինելով, իրաւունք է զմեզ նմանցընել այնպիսի երկ-  
ջոտ զինուորի, որ զերութեան եւ անօրինաց բռնութեան  
մէջ ընկած մարդկանց ազատութեանը համար պատերազմի  
եղնող բազաւորի մը դրօշակին տակէն փախած, իրեն անձը  
կպահպանէ պատերազմի վտանգէ, այն մեծ պարտքը կա-  
տարելէն խուսափելով, իւր անձին, ընտանեացը եւ մերձա-  
ւորացը պահպանութեան հօգը միայն իւր վերայ առնելով :

Բայց զիարդ եւ իցէ, եւ, Քրիստոսասէր եղբարք, բարե-  
բաղդութիւն ունեցալ ղեռ տարին չլրացած երկու անգամ  
մահմէտական երիտասարդաց մկրտութեան փառաւոր հան-  
դէսը ձեզ ներկայացնելոյ. եւ այս երկու անգամն ալ ար-  
ժանացալ տեսանել բազմաթիւ հանդիսականացդ բէ հոգւոց  
բերկրութիւնը եւ բէ արտաքին ուրախութեանց հետ աջաց  
արտասուքներ, որով կհետեցնեմ բէ կարելի է շատերդ  
ձեր մտաց զաղափարէն առիք այս օրինակը մեր նախ-  
նեաց՝ կռապաշտութենէ եւ կրակապաշտութենէ դարձը եւ  
մկրտութիւնը՝ Սրբոց Թադէոսի եւ Բարբուղիմէոսի եւ  
նոցա յաջորդաց օրերովը. նմանապէս Հայաստանեայց ընդ-  
հանրական լուսաւորութեան օրը, ի ձեռն սրբազան Լուս-  
սաւորիչ Հօր մերոյ Գրիգորի Մեծի Պարբեւի : Կարելի է

(\*) Տե՛ս յԱմսաթիւրէն Յուլիսի, էջ 194.



շատերդ այ մտքերդ բերեք թե քանի քանի անդարձ կուռասուններ է ունեցած եւ ցայսօր հանապազ ունի մեր ազգը իւր անտերունջ զաւակաց անօրինաց հալածանքներէն . եւ միքէ նոցա տեղը կարող է լեցնել այսպիսի մասնաւորագոյն անձանց դարձը ի սուրբ հաւատս մեր : Արդարեւ ինչպէս առաջինը կարող է լինել պատճառ քաղցր արտասուաց , այնպէս եւ վերջինն դառն արտասուաց :

Դեպ ի մեր սուրբ եկեղեցին ներկայ դարուս մէջ այսպիսի դարձեր հագին ուրեմն պատահելով , երբեմն բաւական կարծիքներ կ'ենտեւին թէ արդեօք այսպիսի անձինք շահասիրութեան համար կամ այլ ինչ անտեղի նպատակաւ կ'ղիմեն ի մկրտութիւն , թէ ներքին հոգեկան ազդմամբ : Առաջին կարծիքը ուրիշ տեղեր շատ անգամ լսած լինելով՝ չեմ երկրայիւր թէ մեր մէջն այ մտած լինի : Ես ինքս այ այսպիսի դէպքերու մէջ ինձ սուրբ պարտք կ'անմարիմ մեծ գգուշութիւն ունենալ , ըստ որում աստուածային պատուէր է Աւետարանին . « Մի տայք զսրբութիւն շանց , եւ մի արկանեք զմարգարիտս ձեր առաջի խոգաց » : Ինձ կանոն դրած եմ , ըստ իմ կարեաց , զանազան փորձերով ճշմարտութեանը հասու լինել . ուստի ահա եւ այս մանմետական երիտասարդն այ ահա ուր ամիս է որ յանձնած էի մեր դպրոցը՝ կրօնական կարեւոր գիտելիք եւ քանի մի աղօթքներ սովորել . այնքան միջոցի մէջ նա սիրով համբերեց շատ նեղութեանց եւ տառապանաց , եւ երբեք չչեղեցաւ իւր նպատակէն , տանելով այն ամենայն դժուարութեանց առանց յուսահատութեան : Միշտ մտքիս մէջ կ'կարդայի Աւետարանին աստուածային պատգամը թէ « Ամենայն ծառ զոր ոչ տնկեաց Հայրն իմ երկնաւոր՝ խլեցի » : Բայց երբ երկարօրեայ փորձը անկարծիք ըրաւ զիս , թէ կայ սորա հոգւոյն մէջ աստուածային շնորհաց նշոյլը , առանց ընտրութեան որոյ չկարէ լինել այս սուրբ հաւատոյ շնորհաց մատակարարութիւնը , պատգամ մը թէ « Զկեալն առ իս ոչ հանից արտաքս » , պզգեց ինձ խնդրել վճիռ՝ ընդունելոյ զսա ի փարախ սուրբ եկեղեցւոյս : Եւ ահա այսօր , այս կենսատու սուրբ պատարագիս Խորհրդոյ ներկայութեանը , իբրեւ մատակարար աստուածային շնորհաց կմկրտեմ զսա յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ :

Մեզ , Քրիստոսասէր եղբարք , բնական է առ հասարակ մեր պակասութիւնը բողոքել , այլոցը քննել : Անշուշտ այսուհետեւ , մանաւանդ այս նորընծայ քրիստոնէիս փոխանակ եղբայրական կարեկցութեան եւ խրատու , հետամուտ պիտի լինիմք թէ արդեօք ինչպէս կեանք անցընելու է , որովհետեւ լսած եմ որ հին ատենները այսպիսեաց մեկ մարդկային ներելի պակասութիւնն անգամ տեսածներուն պէս՝ իսկոյն կ'ափսոսային մկրտութեան ջրոյն եւ սուրբ մեռոնին . « Լաւ մարդը իւր հաւատը չփոխեր » կ'ասեն , եւ այլ այսպիսի անտեղի խօսքեր : Վիշտ է մեզ իրաւամբ այսպիսի անար-

ժանութիւններ տեսնել այսպիսեաց վերայ . բայց որքան վշտաց արժանի եմք եւ մեք՝ երբ քննելով եւ մեր բարքն ու վարքը՝ կ'տեսնեմք թէ քանի դատապարտութեան արժանի եմք եւ մեք , ոչ միայն սուրբ մկրտութեան եւ դրոշմի , այլ եւ Աստուծոյ անյիշաբարութեանը , ներողութեանը , եկեղեցւոյ սուրբ խորհրդոց առատաբաշխ շնորհքը ընդունայն կորցնելով եւ ապակիտ առնելով զանազան սխալանօք . չնայելով որ հազարաւոր տարիներ ազգէ յազգ քրիստոնէական սուրբ հաւատոյ մէջ ծնած , կեանք առած եւ շնորհք ստացած , աւելի մեզ աններելի են մեր պակասութիւնքը : Եւ իրաւամբ շատերուն այ ներելի է ափսոսալ Աստուծոյ այնքան ի մեզ շնորհաց առատութիւնը , մեր ապերախտութեանը հետամուտ լինելով : Ո՛ր բողոքեմք եւ այն՝ որ մեր նախնիքն անարգած կ'լինիմք՝ երէ մեր սուրբ կրօնք ընդունելն այ մարդկային պակասութիւն համարիմք :

Զեղմն արդեօք հասարակաց անտարբեր կրօնից՝ կենաց եւ վարուց ճանապարհէն չարաչար մոլորողներ : Առաջին մարդոյն երկու զաւակաց մեկը եղբայրասպան եղաւ , մարդկութեան երկրորդ նախամօր երեք զաւակաց մեկը հօրը պակասութիւնը անամօթաբար խայտառակող : Հեղի քահանային որդիքը ինչ անարժան վարք ունեցան , եւ ինչպէս մեռան , մինչեւ իրենց հօրը մահուան անգամ պատճառ դարձան : Իսրայէլեան բանակին մէջ զգրտնուեցան Կորիս , Դաբան , Աքար եւ այլք , որ զանբարկանալին Աստուած ի բարկութիւն շարժեցին , իրենք պատժուեցան եւ հազարաւորաց այ մահուան պատճառ եղան : Այսպիսի օրինակներ պսկան են արդեօք մեզ համար սուրբ Գրոց մէջէն : Քրիստոսի տասներկու Առաքելոց մեկը մատնիչ եւ տիրանենգ եղաւ : Պետրոս Առաքելոյ պէս ընտիր անձն այ ուրացութեամբ սատանայէն խարրալեցաւ : Հայաստանեայց հաւատոյ սուրբ ուխտին մէջէն Վասակ մ'ալ գտնուեցաւ ուխտադրուծ եւ ուրացող եւ պատճառ կորստեան հայրենեաց , Սուրմակ եւ Կիրակոս երեցներ մատնիչ : Ուրեմն չէ զարմանք որ այսպիսի մեկ տկարամիտ մարդու վերայ այ մեկ օր մարդկային պակասութիւն մը տեսնեմք :

Ասոր հակառակը , ոմ սքանչելի աստուածային անհասանելի մեզ խորին խորհրդոց , « Զիմարս ընտրեաց յաշխարհի , զի յամօք արասցէ զիմաստունս » : Նա տկարաց զօրութիւն կուտայ՝ հօր մարդկանց ընկճելու համար . Նա աղքատաց բարութեամբ կ'լեցնէ՝ մեծատանց ընչաքաղցութիւնը նշաւակելու համար : Նա խղնարճ մարդկանց կը բարձրացընէ՝ ամբարտաւանից նուաստացնելոյ համար : Նա հեթանոսաց մեջէն իւր հօտին մէջ նոր անդամներ կմրտեցընէ՝ նոցա բարի վարքովը մեզ զգաստացնելոյ համար : Նա է որ հովիւներէն մարգարեք հանեց եւ ձկնորսներէն առաքելայներ : Նա է որ մաքսաւոր Պետրոսին շնորհք տուաւ քարոզութեան : Նա աշակողմնան տալազակին առաջին ժա-



ռանգորդ քրաւ արքայութեան : Նա մոլորեալ Մազդաշ-  
նացոյն առաջինն երեցաւ յետ յարութեան : Նա եկեղեցոյ  
եւ նորա զաւակաց հալածող Սողոսին՝ Պօղոս եւ անօր ըն-  
տիր անուանեց :

Մեր, Քրիստոսասէր ժողովուրդք, մեք առ հասարակ  
Առաքելոյն խօսքերը մտքերս բերենք . « Որք միանգամ ի  
Քրիստոս մկրտեցայք՝ զՔրիստոս զգեցեալ էք, չիք խտիր,  
ոչ Հրէի եւ ոչ Հեբանոսի, ոչ ծառայի եւ ոչ ազատի, ոչ ա-  
րուի եւ ոչ իզի . զի ամենեքեան զուք մի էք ի Քրիստոս  
Յիսուս » : Այս օրէն այս նոր երիտասարդիս եւ մեր մեջն  
ալ չիք խտիր եւ զանազանութիւն . հարկաւ մի եւ նոյն մեր  
ծնած աւագանեն եւ սա հոգեւոր ծննդեամբ Մկրտութեա-  
նըն Խորհրդոյ ծնաւ անխտիր մեզ եղբայր, ինչպէս մարմ-  
նաւոր ծննդեամբ մէկ արգանդէ ծնած . ուստի պարտաւո-  
րիմք ընդունել եւ սա իբրեւ մեզ հարազատ Հոգեւոր  
եղբայր ի Քրիստոս . « Զիք խտիր . . . զի ամենեքեան զուք  
մի էք ի Քրիստոս Յիսուս » : Յիսուս Քրիստոս մեր հաւա-  
տոյ գօրազուխը՝ իւր կենսատու սուրբ խաչին բազաւորա-  
կան արքունէ բացեց՝ ինչպէս մեզ համար եւ սորա համար  
ալ իւր մարմնոյ վերայ փրկութեան դռներ, եւ իւր աստուա-  
ծացեալ արեամբը զնեց յորդեգրութիւն Հօրն երկնաւորի եւ  
ի ժառանգութիւն երկնից արքայութեան խոստացեալ անան-

ցական փառաց : այնպէս եւ սուրբ եկեղեցին բացեց այսօր  
իւր ընդունելութեան շնորհաց դուռը եւ այս երիտասար-  
դիս համար հոգեւոր ծննդեամբ ի ջրոյ եւ ի Հոգւոյ . միա-  
ցոյց գաւ, ինչպէս երբեմն եւ զմեզ ընդ Քրիստոսի, եւ կը-  
խոստանայ աստուածային խորհրդոց պարգեւներ . « Զիք  
խտիր » : Պարտք են եւ մեզ Արգոյ հանդիսականք, մեր բո-  
լոր մարդկային կարեկցութիւնը դարձնել սորա վերայ, չը-  
խնայել մեր քրիստոնեական եւ բարոյական խրատները,  
եւ այսօր առաջի կենսատու սուրբ Պատարագիս վերուդղել  
մեր խոնարհանութիւն աղօրքը յարող երկնաւոր բազաւորին,  
որպէս զի պարգեւէ այս անձնանութիւն իւր հաւատոյ զինուո-  
րին ճշմարիտ քրիստոնեական հոգի, որպէս զի եւ սա  
համեստ եւ աստուածահաճայ վարուք՝ անգեղջ պահէ իւր  
վերայ սուրբ մկրտութեան խորհրդոյն հետ ստացած Հո-  
գւոյն սրբոյ շնորհքը, Քրիստոսի զինուորութեան զրոշմը, եւ  
սուրբ հաղորդութեամբ ընդ Քրիստոսի միաւորութիւնը, ար-  
ժանի լինի իւր կեանքը կնքելոյ բարի մահուամբ, որուն  
օրինակը արդէն իւր վերայ առաւ . որպէս միացաւ ընդ  
մեզ ի զինուորեալ եկեղեցիս, արժանի լինի եւ յաղբական  
եկեղեցոյ անանց կենացն եւ խոստացեալ փառացն, շնորհօք  
Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ է օրհնեալ յախտեա-  
նըս . ամեն :

Աւագ Քէ. ՅԱԿՈԲ ՍՈՒՐԵՆԵԱՆՑ,

## ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՔ

ՄԱՐԴ Է ՄԱՐԴՈՒ ՊԷՍ. — ՆԱ ԱԼ ՄԱՐԴ Է ԻՆԾԻ ՊԷՍ.

Այնչափ դժուար բան է ուրիշի յարգը  
որոշելն ու ճանչնալը որ սովորութիւն դար-  
ձած է մարդուս գրեթէ յուսահատիլ ուրիշ-  
ներուն արժանաւորութիւնը ճանչնալէն, եւ  
միայն իւր անձնական կատարելութիւնները  
մտածել, գովել, մեծցընել . իսկ երբոր ու-  
րիշի վրայ զարմանալի աղէկութիւններ տես-  
նուին եւ մէկը մէկալը գովեն բարձրացընեն,  
գիմացլնը պատասխան կուտայ թէ այդ-  
չափ գովելու ինչ բան ունի. Նա ալ մարդ է՝  
մարդու պէս, Նա ալ մարդ է՝ ինծի պէս :  
Այս գատմունքը մէկ կողմանէ ճշմարիտ  
կրնայ լինել . բայց միւս կողմանէ ալ մեծ

անիրաւութիւն կրնայ համարուիլ ընդդէմ  
ճշմարտութեան եւ ընդդէմ ուղիղ խղճի .  
ճշմարտութիւն է այն ժամանակը՝ երբոր ա-  
ռանց հպարտութեան՝ մարդ իւր արժանա-  
ւորութիւնը կամ կատարելութիւնը ուղիղ  
կերպով ճանչնայ, եւ առանց սուտ խոնար-  
հութեան իւր պակասութիւններն ալ խոս-  
տովանի, միանգամայն իրմէ աւելի պակա-  
սաւոր մարդկանց՝ նոցա արժանաւորութենէն  
աւելի մեծարանք եւ պատիւ չընէ : Բայց մե-  
ծապէս կանխաւի՝ երբոր ինքն իրեն հաւ-  
նելով ու ետութեամբ այնչափ ուռի հը-  
պարտանայ, որ ինքզինքը ո՞ր եւ իցէ կատա-